

Kurucu Editörler / Founding Editors

Füsün Sayek, Dr.

Şükrü Hatun, Prof. Dr.

Editör/ Editor

Orhan Odabaşı, Prof. Dr.

Yardımcı Editör / Assistant Editor

Aylin Sena Beliner, Dr. (MSc, PhD)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Alican Bahadır, Uzm. Dr.

Burcu Tokuç, Prof. Dr.

Onur Naci Karahancı, Dr. Öğr. Üyesi

Alpaslan Türkkın, Prof. Dr.

Emrah Kırımlı, Uzm. Dr.

Pınar Okyay, Prof. Dr.

Alper Büyükkakuş, Uzm. Dr.

Münevver Kaynak Türkmen, Prof. Dr.

Rana Savlu, Dr.

Bilimsel Danışma Kurulu / Scientific Advisory Board

Adile Öniz Özgören, Prof. Dr.

Hüsniye Çalışır, Prof. Dr.

Özden Şener, Prof. Dr.

Alis Özçakır, Prof. Dr.

İrem Yıldız, Dr. Öğr. Üyesi

Özlem Sarıkaya, Prof. Dr.

Alp Ergör, Prof. Dr.

İskender Sayek, Prof. Dr.

Remzi Karşı, Dr. Öğr. Üyesi

Alper İskit, Prof. Dr.

Mehmet Özen, Prof. Dr.

S. Songül Yalçın, Prof. Dr.

Arif Onan, Doç. Dr.

Mehmet Raşit Tükel, Prof. Dr.

Semih Baskan, Prof. Dr.

Bahar Gökler, Prof. Dr.

Mehmet Zencir, Prof. Dr.

Serdar Kula, Prof. Dr.

Berna Arda, Prof. Dr.

Mustafa Güler, Av.

Serhat Ünal, Prof. Dr.

Cem Terzi, Prof. Dr.

Mustafa Sülkü, Dr.

Sibel Sakarya, Prof. Dr.

Çetin Turgan, Prof. Dr.

Murat Akova, Prof. Dr.

Sinan Adıyaman, Prof. Dr.

Deniz Çalışkan, Prof. Dr.

Muzaffer Eskiocak, Prof. Dr.

Süleyman Ayhan Çalışkan, Doç. Dr.

Dilek Aslan, Prof. Dr.

Müge Demir, Dr. Öğr. Üyesi

Şevkat Bahar Özvarış, Prof. Dr.

Erdal Akalın, Prof. Dr.

Nalan Çelebi, Prof. Dr.

Şükrü Hatun, Prof. Dr.

Fatih Şua Tapar, Dr.

Naki Bulut, Uzm. Dr.

Ufuk Beyazova, Prof. Dr.

Figen Şahin, Prof. Dr.

Nüket Örnek Büken, Prof. Dr.

Yeşim Gökçe Kutsal, Prof. Dr.

Hakan Şen, Dr.

Orhan Yılmaz, Prof. Dr.

Yeşim Uncu, Prof. Dr.

Hülya Çakmur, Prof. Dr.

Özen Aşut, Prof. Dr.

Yılmaz Yıldız, Doç. Dr.

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Owner and Responsible Editor

Rasime Şebnem Korur, Prof. Dr.

Hazırlık ve Tasarım / Preparation and Design

Mert S. Kaplan

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi Türk Tabipleri Birliği tarafından birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan hekimlerin sürekli eğitimi için iki ayda bir yayımlanmaktadır.

Journal of Continuing Medical Education is published bimonthly by the Turkish Medical Association for the continuing education of the physicians working at the primary health care services.

Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, TÜBİTAK Türk Tıp Dizini içinde yer almaktadır.

Journal of Continuing Medical Education is indexed by TUBITAK Turkish Medical Database. *İvasdam nonera nostium te publina, nonemeist in taribus, omneris, etistrunte omnenius*

İletişim Adresi

Türk Tabipleri Birliği Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi
GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil Sok.
No: 2 Kat: 4, 06570 Maltepe/Ankara

Tel: 0 (312) 231 31 79 (pbx)
Faks: 0 (312) 231 19 52 - 53
Web: <http://www.ttb.org.tr/STED/>
E-posta: sted@ttb.org.tr

Merhaba,

Çin Halk Cumhuriyeti Wuhan Eyaleti'nde Aralık 2019'da atipik pnömoni vakalarıyla başlayıp, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından dünyada pandemi ilan edilen, 05 Mayıs 2023'te acil durum uyarısı kaldırılan ancak halen çok sayıda geçirdiği mutasyonla var olmaya devam eden, bağışıklık sorunları olanlarda, ileri yaşta ve ciddi hastalıkları bulunan kişilerde ve gebelerde halen ağır hastalıklara, ölümlere neden olan, Long COVID - Post COVID gibi yeni sendrom tanımlarını kazandıran SARS-CoV-2 virüsü ve 2019 yılında başlayan hastalık olması nedeniyle nam-ı diğer "COVID-19" bu sayımızın ana temasını oluşturmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü, web sayfasında 17 Ağustos 2020 tarihinden itibaren düzenli olarak COVID-19'a dair Durum Raporlarını (URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports>) paylaşmaktadır. 12 Nisan 2024 tarihli raporunda 04 -31 Mart 2024 tarihleri arasında 98 ülkenin COVID-19 yeni vakası (275.000'in üzerinde) ile 39 ülkenin COVID-19 yeni ölüm (8.700 üzerinde); 50 ülkenin yeni hastane yatışı (49.000 üzerinde) ile 39 ülkenin yeni yoğun bakım yatışı (1.200 üzerinde) bildirdiğini; birçok ülkenin raporlamayı durdurduğu ya da bildirim sıklığını değiştirdiğinden, bunun vaka ya da ölümlerin meydana geldiği gerçek ülke sayısını yansıtmadığını vurgulamaktadır. 3 Mart 2024 itibarıyla küresel olarak 774 milyon üzeri vaka ve 7 milyondan fazla ölümün gerçekleştiği bildirilmektedir.

T.C. Sağlık Bakanlığı kayıtlarına göre 11 Mart 2020 yılında ülkemizde görülen ilk vaka ile sürveyans başlatılmış, 17 Mart 2020 tarihinde ilk can kaybımız gerçekleşmiştir. Sıkı karantina tedbirleri ve filyasyon çalışmaları zaman içinde sonlandırılmıştır. Bakanlık web sayfası T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Platformunda (URL: <https://covid19.saglik.gov.tr/>) en son Mart 2023 verileri ile toplam vaka sayısı 17.232.066 ve toplam vefat sayısı 102.174 olarak bildirilmiştir.

Dünya nüfusunun %70,6'sına en az bir doz COVID-19 aşısı yapıldığı (toplam 13,57 milyar doz), düşük gelirli ülkelerde ise en az bir doz aşı alanların nüfusun yaklaşık üçte birini (%32,70) oluşturduğu bildirilmektedir (URL: <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>).

T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Platformunda (URL: <https://covid19.saglik.gov.tr/>) il il aşılama yüzdelerine de ulaşmak mümkün olup; 18 yaş ve üzeri nüfusta birinci doz aşı uygulamasının %93,38, ikinci doz aşı uygulamasının %85,70 (birinci, ikinci ve

üçüncü doz toplamı: 152.735.159) olduğu; 27 Kasım 2022 itibarıyla ilgili web sayfasından veri paylaşımının sonlandırıldığı gözlemlenmiştir.

Heart (BMJ) Dergisi'nde Mart 2024'te yayımlanan bir makalede COVID-19 aşılmasıyla, COVID-19 sonrası kardiyak ve tromboembolik komplikasyonların ilişkisinin araştırıldığı, İngiltere, İspanya ve Estonya'dan 20 milyonu aşkın kişinin (10,17 milyon aşı, 10,39 milyon aşısız) verilerinin analiz edildiği büyük bir kohort çalışmasında, aşılanmış olmanın, COVID-19'dan sonraki ilk 30 günde ve sonrasında venöz tromboemboli, akut arteriyel emboli/tromboz ve kalp yetmezliği riskini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalttığı gösterilmiştir (<https://heart.bmj.com/content/early/2024/01/24/heartjnl-2023-323483>).

Dünyada ilk kez karşılaşılan bu önemli halk sağlığı sorunu için hastalık sürecine dair korunma, tanı, tedavi ve rehabilitasyon amaçlı hastalıkla ilgili bilinmeyen birçok konunun açıklığa kavuşturulması için çok yoğun ve güçlü bilimsel çalışmalar yürütülmüş olup; yürütülmeye de devam edilmektedir. Korunmada etkili olan aşılardan bir yıl içinde, tedavide etkili antivirallerin ise iki yıl içinde bulunması ve kullanıma sunulması sayesinde ve bunlara ek olarak dört yıl boyunca toplumda hastalığı geçiren kişi sayısının, dolayısıyla bağışıklık seviyesinin artmasıyla hastalığın neden olduğu morbidite ve mortalite oranları önemli ölçüde azalmıştır. Konunun uzmanları (Türk Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Derneği – KLİMİK) tarafından pandeminin beşinci yılına girerken COVID-19'un halen gripten daha ciddi bir hastalık olduğu, öncelikle >65 yaş, çoklu komorbiditesi olanlar, organ ya da hematopoetik kök hücre nakli yapılmış ya da aktif kanser tedavisi alanlar, bağışıklığı baskılayıcı ilaç kullananlar ve gebeler olmak üzere riskli gruplarda önemli sayıda morbiditeye ve ölüme yol açtığı, henüz endemik hale gelmediği, ülkemizdeki mevcut grip sürveyans sistemine COVID-19'un da dahil edilerek hastalığın moleküler dahil sürveyansının yeniden yapılması ve tedavide kullanılan antivirallerin (remdesivir, nirmatrelvir / ritonavirin) ülkemizde kullanılabilir hale gelmesi - var olan molnupiravirin tedariğine devam edilmesi gerektiği, güncellenmiş COVID-19 aşılmasının grip aşılarda olduğu gibi ülkemize düzenli bir şekilde getirilerek risk gruplarına uygulanması, ivmelenen bilim/aşı karşıtlığı - infodemiyle mücadelede bakanlık ve meslek örgütleriyle birlikte mücadele etmek gerektiği vurgulanmaktadır (URL: <https://www.klimik.org.tr/koronavirus/covid-19-pandemisinin-besinci-yilina-girerken-ne-durumdayiz-ne-yapmalyiz/>).

Bilimsel ve dostça kalın.

Araştırma / Research

- Kanser Hastalarının COVID-19 Bilgi ve Davranışları ile Korku Düzeyleri Arasındaki İlişki
The Relationship Between The COVID-19 Knowledge and Behavior and The Levels of Fear of Cancer Patients
Yağmur Yaşa, Ezgi Karadağ, Merve Nur Memiş, Aydan Gözde Küçükkarakurt 422
- COVID-19 Pandemi Sürecinde Göreve Başlayan Sağlık Personelinde Anksiyete ve Sağlık Kaygısı
The Relationship Between Anxiety And Health Anxiety Levels In The Healthcare Personnel Taking Work During The COVID-19 Pandemic Process 433
Kezban Özçelik Kaynak, Ezgi Karadağ, Barış Öztuna
- Üniversite Öğrencilerinde COVID-19 Pandemisi Öncesi ve Sırasında Bazı Beslenme Tutumları ve Olası Sonuçları
Some Nutrition Attitudes and Possible Consequences of University Students Before and During the COVID-19 Pandemic 441
Fuat Nihat Özyaydın
- Pandemi Normalleşme Döneminde Değişen Çalışma Koşullarının Fiziksel Aktivite ve Stres Düzeyine Etkisi
The Effect of Changing Working Conditions on Physical Activity and Stress Levels 448
During The Pandemic Normalization Period
Aysun Yağci Şentürk, Barış Türker
- Gebelik ve Doğumda Geçirilmiş COVID-19 Enfeksiyonunun Travma Sonrası Stres Belirti Düzeyine Etkisi
The Effect of COVID-19 Infection During Pregnancy and Childbirth on Levels of Post-Traumatic Stress Symptoms 458
Gizem Uğuz Duman, Meltem Demirgöz Bal
- COVID-19 Servis ve Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin Uyku Kalitesi ve Psikolojik İyi Oluşları
COVID-19 the Relationship Between Sleep Quality and Psychological Well-Being of Nurses Working 465
in Service and Intensive Care Units
Songül Kaynak, Birsen Altay
- COVID-19'un Gebelikte Kaygı ve Prenatal Bağlanma Üzerine Etkileri: Bir Vaka Kontrol Çalışması
Effects of COVID-19 on Anxiety and Prenatal Attachment in Pregnancy: A Case-Control Study 475
Figen Türk Düdükcü, Hilal Kurt Sezer, Elifsen Canan Arıcı
- Gebelik ve Doğumda Geçirilmiş COVID-19 Enfeksiyonunun Postpartum Dönemde Cinsel İşlev Üzerine Etkisi
The Effect of COVID-19 Infection During Pregnancy and Labour on Sexual Function in the Postpartum Period 484
Sümeyye Gürgün, Meltem Demirgöz Bal
- COVID-19 Enfeksiyonunun Gebelikte Öz Bakım Gücüne Etkisi
The Effect of COVID-19 Infection on Self-Care Ability During Pregnancy 491
Merve Nur Kasap, Meltem Demirgöz Bal
- Aile Hekimlerine Uygulanan COVID-19 Konulu Uzaktan Eğitim Çalışmalarının Retrospektif Değerlendirilmesi
Evaluation of Distance Education Studies Applied to Family Physicians on COVID-19: A Retrospective Study 499
Leyla Üçeş Harmanoğulları

Kapak Fotoğrafı / Cover Photo

Fotoğraf:
Dr. A. Kadir Ekinci

STED
Fotoğraf Yarışması
albümünden